ערכין יג.], ב) [שבת קטו.],

ג) פסחים עז. שבועות י..

ה) פסחים עוג שפעות "., ד) סוטה לה. [סנהד' קד:], ה) [ל"ל אותה לילה ליל וכן

איתא בע"י], ו) [לפנינו בקרא נבוכדראנר], ו) נ"א של עשירי,

ת) ערכין יא:, ט) [ר"ה יח:],

י) גי׳ עין יעקב נחרשה העיר

נמי גמרא. תניא כשחרש כו'

ובטור סי' תקמט מעתיק נחרשה העיר שחרש

הגהות הב"ח

הגהות מהר"י לנדא א] גם' כשחרב בהמ"ק בראשונה אומו היום תשעה

מוסף רש"י

באב היה כל"ל:

שניה הקים משה את המשכן. לכתיב (שמות מ) ויהי בשנה השנית בחדש הרלשון וגר' (זבחים קיח:). עותו בנות חרו מעחרו בי האספסוף תאוה להתרעם על הבשר כדי למרוד בהקב"ה שבת קטו.). תמוז דההיא שתא. של שנה השנית ליניחת חירים שושתלחו בה מרגלים בעשרים ותשעה בסיון, מלוי מליוה. לתמוז לפיכך חירע בן יום חזרת מרגלים בשמונה באב ויבכו העם בלילה ההוא, בתשעה באב בכו בכיה של חנם והוקבעה להם בכיה לדורות (שבועות י. וכעי"ז פסחים עא ואיכה א טו). קרא עלי מועד. יום עינור החדש קרי מועד (פסחים שם). לשבור בחורי. נחורנו שבועות י.). מגלגלין זכות (שבועווו י.). מגלגלין זכות ליום זכאי. נניסן נגאלו נניסן עתידין להיגאל (ערכין

רבינו חננאל

וה׳ דברים אירעו את אבותינו בט׳ באב. נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ מנא לן, דתניא בכ״ט בסיון שלח מרגלים, הנה שני ימים תמוז שאותה שנה תמוז מלא היה, כדכתיב קרא עלי מועד ויית, כו כותיב קו א עלי מועד לשבור בחורי, הרי ל״ב, ושמונה ימים באב הרי מ׳ יום שלימים. נמצאו שהגיעו ט׳ באב היה והיו ישראל יושבין ובוכין, אמר הקב״ה אתם בכיתם ביכיה של חינם, אני אקבע לכם ביכיה לדורות. חרב הבית בראשונה. שנאמר [ו]בחדש החמישי בעשור לחדש [וכו׳] בא נבוזראדן וגו׳. וכתיב קרא אחרי׳ וישרוף את בית ה' ואת בית המלך. וכתיב קרא אחריתי, ווזבחדש החמישי בשבעה כא נכוזראדן רכ טכחים עכד מלך בכל וישרוף את בית ה' ואת בית המלך. אי איפשר לומר בשבעה שכבר נאמר כו׳. ואי איפשר לומר בי׳ וקירקרו עד ערב ט' באב, בערב (ט׳) באב הציתו סמוך והזיום כי ויזנטו צללי ערב. א"ר יוחנן אלמלא הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בעשירי נשרף. ותנא דידן ובשנייה דתניא ר' יוסי אומר וחובה ליום חייב. כשחרב הבית בראשונה ט' באב היה

ימים של ר"ח אייר עד סופו תמלא ט' ימים נמלא בכ'

בסיון כ"ט ועד חדש ימים הוי שלשים ימים אם כן לפי זה תמלא וידך ⁶[אושלית] לי לשון שאילת ⁶[כלים] כלומר ועלה בידי: ואמר רבי מעשרים ושנים לחדש השני דזה אייר חדש שלם עד כ"ב דסיון וג' ימים

אנת צבית לחרובי ביתא ידך אשלימת ליה

בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו

לארץ מנלן דכתיב ויהי בחדש הראשון

בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן

ואמר מר יי שנה ראשונה עשה משה את

המשכן שניה הקים משה את המשכן ושלח

מרגלים וכתיב 2 ויהי בשנה השנית בחדש

השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן

העדות וכתיב 3 ויסעו מהר ה' דרך שלשת

ימים אמר רבי חמא בר חנינא יי אותו היום

סרו מאחרי ה' וכתיב ⁴ והאספסוף אשר בקרבו

התאוו תאוה וישובו ויבכו גם בני ישראל

וגו' וכתיב זעד חדש ימים וגו' דהוו להו

עשרין ותרתין בסיון וכתיב יותסגר מרים

שבעת ימים דהוו להו עשרין ותשעה בסיון

וכתיב ז שלח לך אנשים ותניא בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים וכתיב

יום הני ארבעים יום הני מקץ ארבעים יום הני

ארבעים יום נכי חד הוו אמר אביי י תמוז

דההיא שתא מלויי מליוה דכתיב ° קרא עלי

מועד לשבור בחורי וכתיב יי ותשא כל העדה

ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא י אמר

רבה אמר ר' יוחנן 🕫 🤊 (אותו היום ערב) תשעה באב היה אמר להם הקב"ה

אתם בכיתם בכיה של חגם ואני קובע לכם בכיה לדורות חרב הבית

בראשונה (כ) דכתיב יי ובחדש החמישי בשבעה לחדש היא שנת תשע עשרה

[שנה] למלך נבוכדנצר מלך בבל בא נבוזראדן רב מבחים עבד מלך בבל ירושלם וישרוף את בית ה' וגו' וכתיב יי ובחדש החמישי בעשור לחדש

היא שנת תשע עשרה [שנה] למלך יי נבוכדנצר מלך בכל בא נבוזראדן רב

מבחים עמד לפני מלך בבל בירושלם וגו' ותניא אי אפשר לומר בשבעה

שהרי כבר נאמר בעשור ואי אפשר לומר בעשור שהרי כבר נאמר

בשבעה הא כיצד בשבעה נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי

שמיני א ותשיעי סמוך לחשכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל

היום כולו "שנאמר בי אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב והיינו דאמר

רבי יוחגן 🕒 אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו

של היכל בו נשרף ורבנן אתחלתא דפורענותא עדיפא ובשניה מנלן דתניא

ים מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב אמרו או כשחרב בית המקדש

בראשונה 🕫 אותו היום ערב תשעה באב היה ומוצאי שבת היה ומוצאי שביעית

היתה ומשמרתה של יהויריב היתה והלוים היו אומרי' שירה ועומדין על דוכנם

ומה שירה היו אומרים 14 וישב עליהם את אוגם וברעתם יצמיתם ולא הספיקו

שנסעו מהר ה' הרי ל"ג דל מינייהו ב' ימים דבעשרים בחדש נעלה הענן ואייתר להו שני ימים פשו כ"ג דל יומא מן שלשה שהאחד מן הג' ימים היה בכלל החדש (ה) שאייר חסר פש להו כ"ב ם:

אמר אכיי תמוז דההיא שתא מלויי מליוה. ועשו אותו משלשים ימים כדי שיכלו המ' ימים בתשעה באב שלשים יום דתמוז ואחד דסיון דבכ"ט שלח המרגלים ותשעה באב הרי ארבעים ימים וביום תשעה באב שבו המרגלים מתור הארן: וישב עליהם את אונם וכרעתם יצמיתם ולא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלהינו עד שכאו האויבים ובו'. פי׳ נחותו פסוק יש ב׳ פעמים ילמיתם ולא הספיקו לומר השני עד שבאו וכבשום ואומר ר"י ש אע"ג דאין אותו פסוק כלל במזמור שיר של מול"ש אירע להם כך שאמרו אותו פסוק ובירושל׳ מפרש אילייא נקט פירוש אילייא הוי כמו אלי כבתולה דהוי לשון קינה כמו שקורין

העולם ריאוני"א בלע"ז:

אתה רצית להחריב ביתו של מקום שהטית ישראל אחריך ואני עשיתי בך נקמה ושילמתי לך ידי. ל"א אנת לבית לאחרובי ביתא

> מהר לשון מהר. עכשיו כשתטול י"ט ימים מחדש אייר קודם עליית הענן

> פשו להו " והנהו " היו בין דרך שלשת ימים וז' דהסגרת מרים וחדש (ס) של כ"ט ימים שאכלו בשר הוה ל"ט והשתא אשתכת דמשה שלת מרגלים בכ"ט דסיון: הני ארבעים נכי חד. ב' מסיון וכ"ט מתמח הוה ל"ח וח' מחב הוה ל"ט: מ וחובה על ידי חייב. היינו תשעה באב דרגילין להיות בו רעות: ה"ג מגלגלין זכות ע"י וכחי: מולחי שבת. יום רחשון: מולחי שביעים. שמינית: דוכן. מקום עשוי כעין אילטבא ועליו לוים עומדין לשורר: וישב עליהם את אונם וברעתם ילמיתם ילמיתם ה' אלהינו. במזמור אל נקמות ה' והוא שיר של יום רביעי. והאי דאמרי ליה ביום ראשון אילייא בעלמא (ו) הוה דנפל בפומייהו כדאמרינן בערכין (דף יב.). פי׳ אילייא קינה שכן תרגום יונתן בן עוזיאל שא קינה (יחזקאל כח) טול אילייא וכמו אלי כבתולה חגורת שה על בעל נעוריה (יואל א) שפירושו קונני ובכי: נחרשה העיר. כדכתיב (מיכה ג) ליון שדה תחרש שנחרשה כולה ונעשית כשדה חרושה: בעל החוטם. בעל קומה ולורה. ל"א גדול הדור: מחבקש. ליהרג. ברמז אמר ליה שלא יכירו בו אנשי המלך: טשא. נחבא כמו טשו במערתא (שבת דף לג:): אול. האדון אלל רבן גמליאל בלנעא: ומים חד מינייהו. מן היועלין וכסבורין שאירע להן על שהרעו לגזור: גיא חזיון. ירושלים שהכל מסתכלין שם: מקרקר. לשון יללה: קיר ושוע. מקונן וזועק לשון הנה קול שועת בת עמי (ירמיה ח). קיר כמו קירי דבשחיטת חולין (דף ס קלט:): אל ההר. בשביל הר ליון ששמס: משנכנס אדר. ימי נסים היו לישראל פורים ופסח: כיזיל

> ממל בר מנינל לומו היום וכו'.

טורנוסרופוס כו', ל) [כשחרש כצ"ל ועיין תי"ט], () רש"א, מ) [ד"ה וחובה אחרי ד"ה ה"ג], נ) [ע"ש ברש"י ל"ע ולענ"ד ל"ל כמו מקרקרן לבשחיטת חולין נג.], **ס**) עי מהרש"א, **ע**) [כל זה איתא בערכין יא: ומשני רבא ואיתימא רב אשי אילייא בעלמא כריו. (ה) גמ' אותו היום ערב. תה"מ ונ"ב ס"ה אותו היום תשעה באב היה: (כ) שם חרב הבית ברלשונה מגלן . דכתיב ובחדש: (ג) שם דאמר ר' יוחנן אלחלי. נ"ב ע' ר"פ הקורא עומד בחוס' ד"ה אלחלה: (ד) שם כשחרב בהמ"ק בראשונה (אומו היום ערב מ"ב היה) מא"מ ונ"ב ס״ל אותו היום תשעה ם אות היה: (ה) רש"י ד"ה ממר רבי חמא כו' וחדש של כ"ט ימים. נ"ב מפרש"י מבואר דמפרש עד חדש ימים וגו' חדש של לבנה דהיינו כ"ט י"ב תשל"ג ונמלא שלשה ימים שסרו הוו כ' וכ"א וכ"ב מאייר נשארו שבעה מאייר וכ"ב מסיון שבו כלה חדש ימים שאכלו בשר דהיינו כ"ט יום עוד ס"ל לרש"י דהמרגלים באו בסוף שמיני לאב שהרי ליל ט׳ בכו בכיה של חנם והוקבע לדורות אבל התוס׳ נחלקו עליו ום"ל דעד חדש ימים וגו' הוה ום כי לעל מועם ימנים יום חדש שלם של שלשים יום שלמים ונדחקו לפרש דיום ג׳ שסרו דהיינו כ"ב מאייר נחשב לכאן ולכאן דיום הג' שסרו היום הראשון . מהחדש שאכלו בשר ועוד נהלקו וס"ל דכ"ט דסיון שבו שלח מרגלים אינו נחשב בחשבון מ' יום דמרגלים אלא במשפון תי יום דמתנגים חנם הוא נחשב מז' ימים דהקוגרת מרים ולא נשאו המתגלים רגליהם אלא ביום ל' דסיון ולפי זה צריך לפרש דלא שבו המרגלים אלא בט' באב בסוף המרגלים אלא בט' באב בסוף

רבינו גרשום

היום שאו בכו בכיה של חנם ירום שמו צפו פפרה של מונם ונקבע עליהם בכיה לדורות כי לעת הערב סמוך לחשיכה הציתו בו האש ולפי זה לא

גרסינן אותו היום ערב תשעה באב היה כו׳ אלא ה"ג אותו

היום ט׳ באב היה: (ו) ד"ה וישב כו' אילייא בעלמא הוא

דנפל: (ז) תום' ד"ה וכתיב

כו׳ מעשרים ימים של חדש אייר וכו׳ הוי שלשים יום אייר: (ח) בא"ד היה בכלל החדש פש להו כ"ב כל"ל

בט׳ באב נגזרה גזרה על בס באב נגווון גווון על אבותינו שלא יכנסו לארץ. ובערב ט"ב חזרו מרגלים, ולמחר קבעו ט"ב. דרד

שלשת ימים. הרי כ"ב, דיום עשרים עצמו דאייר הוא מחשבון הג' ימים, וכתיב עד חדש ימים דהיינו כ"ט ימים, וחשוב ז'

לומר יצמיתם ה' אלהינו עד שבאו נכרים וכבשום יי וכן בשניה נלכדה ביתר גמרא יי נחרשה העיר תניא

י כשחרב מורנוסרופוס הרשע את ההיכל נגזרה גזרה על רבן גמליאל להריגה בא אדון אחד ועמד בבית

המדרש ואמר בעל החומם מתבקש בעל החומם מתבקש שמע רבן גמליאל אזל משא מינייהו אזל לגביה בצנעא א"ל אי מצילנא לך מייתית לי לעלמא דאתי א"ל הן אָ"ל ִאשתבע לי אשתבע ליה ִסליק לאיגרא

נפיל ומית וגמירי דכי גזרי גזירתא ומית חד מינייהו מבמלי לגזרתייהו יצתה בת קול ואמרה אדון זה מזומן לחיי העולם הבא תנו רבנן משחרב הבית בראשונה נתקבצו כיתות כיתות של פרחי כהונה

ומפתחות ההיכל בידן ועלו לגג ההיכל ואמרו לפניו רבונו של עולם הואיל ולא זכינו להיות גזברין

נאמנים, יהיו מפתחות, מסורות לך וזרקום כלפי מעלה ויצתה כעין פיסת יד וקיבלתן מהם והם קפצו

ונפלו לתוך האור ועליהן קונן ישעיהו הנביא יַ משא גיא חזיון מה לך איפוא כי עלית כולך לגגות

תשואות מלאה עיר הומיה קריה עליזה חלליך לא חללי חרב ולא מתי מלחמה אף בהקב"ה נאמר ַיּ מקרקר ִ קיר ושוע אל ההר: משנכנס אב ממעטין בשמחה כו': אמר רב יהודה בריה דרב

העם בלילה ההוא: במדכר יד א 11. ובחדש החמישי בשבעה לחדש היא שנת תשע עשרה שנה למלר י בצליית היותר. בכורם: גָבָרְדָנָאִרָּה מֶלֶרְ בָּבֶל בָּאָר בַּוּדְרָאָדוְ רָב טַבְּּאָים: מלכים ב כה ח-ט 12. וּבַחֹרֶשׁ הַחֲמִישׁי בְּעָשׁוֹר לַחְרָשׁ הִיא שְׁנָת הְשׁע בְּתָי יְרוּשְׁלָם וְאָת בָּל בִּית גְּדוֹל שְׁרָף בָּאָשׁי: מלכים ב כה ח-ט 12. וּבַחֹרֶשׁ הַחָמִישׁי בְּעָשׁוֹר לַחְרָשׁ הִיא שְׁנָת הְשׁע בְּתִי יְרוּשְׁלָם וְאָת בְּל בַּית גְּדוּל שָּרְף בְּאֲשׁ: מֹלכים ב מה ה-ט 11. וְבְחוֹיְשׁ וְהַשְׁתִּשְׁ בְּעְשׁוֹ הִיא שְׁנַתְ הְשְׁע בְּתִי יְרוּשְׁלָם: ירמיהו גם יב 13. קַּדְשׁוּ עְלֶיהָ מִלְחָנָה קומוּ וְנַעֲלֶה בְּצְהַרְיִם אוֹי לְנוּ כִי פְּנָה הִּיוֹם כִּי יְנָטוּ צִלְלִי עֶרְב: ירמיהו גו ד 14. וְיָשֶׁב עֲלִיהָם אָת אוֹנָם וּבְּרְעָתָם יְצָמִיתָם יְצָמִיתָם יְיָ אֱלֹהְינוּ: תהּלִים צד כג 15. מְשְׂא בָּיא חִוּיוֹן מָה לְךְ אַפּוֹא כִּי עָלִית בְּלֶךְ לְגַגוֹת: תְּשָׁאוֹת מִלְאָה עִיר הוֹמִיָּה קַּלְייָה אָל חַלְלִי לְא חַלְלִי תְּעָב מַתִּי מִלְחָמָה: ישעיהו כב א-ב 16. כִּי יוֹם מְהוֹמְה וֹמְבוֹסְה וֹמְבוֹכָה לְאדנְי אֱלֹהִים צְבָאוֹת בְּנֵיא חִזְּיוֹן מִקְרְקֵר כְּר וְשׁוֹצְ אֶל הָהָר: ישעיהו כב ה

אמר

1. זְיְהִי בַּדוֹנֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשְּׁנָה הַשְּׁנִית בַּדְּוֹנֶשׁ הַוּשְׁנִית בַּדְּוֹנֶשׁ הַשְּׁנִית בַּדְּוֹנֶשׁ הַשְּׁנִית בְּדּוֹנֶשׁ הַשְּׁנִית בְּדּוֹנֶשׁ הַשְּׁנִית בְּדּוֹנֶשׁ הַשְּׁנִית בְּדּוֹנֶשׁ הַשְּׁנִית בְּדּוֹנֶשׁ הַשְּׁנִית בְּדּוֹנֶשׁ הַשְּׁנִית בְּדְּוֹנִית בְּיִרְבּוֹ הַתְּאֲנִה הַשְּׁנִית הַחָשְׁבּוֹ בְּבְירִת יְיִנִים לְתוּר לְהֶם מְּנוֹחָה: במדבר י אֹ 3. וְהָאסְפְּסְף אֲשֶׁר בְּקְרְבּוֹ הַתְאֵוּה וְיְשְׁבּוֹ נֵטְ לְבְּנִיהְם דֶּנְרְהְ שְׁלשְׁת יְמִים לְתוּר לְהָם מְּנוֹחָה: במדבר י אֹ ג 3. וְהָאסְבְּסְף אֲשֶׁר בְּקְרְבּוֹ הַתְאֵוּ וְיִשְׁבּוּ וְיִשְׁבּוֹ וְיִיְבִּיּ שְׁבָּבוּ וְהָיְה לְּכָם וְרָיְהָה לְּכֶם וְהָיְה לְּכֶם וְרָיְהָה לְּכֶם וְהִיְה לְּכָם יְּדְבָּה גָּם בְּנִי יְּשְׁרָ הַאָּהַיְ הְשָׁר בְּקַרְבְּכָם הְּשְׁרִי במונד איז כ. עו וון שׁ יְנֵים עו בְּבּר יִא כ 6. הַחְּצָּר הְּשְׁרָ הְּבָּר הְּבָּר הְּבָּר הְּבָּר הְּבָּר הְּבָּר הְאַמֹר לְמִה זְּה יְצְאנוּ מִמּמְבְרִים: במדבר יא כ 6. הְּסְבֶּר הְּבָּר הְיִבְּרוּ הְאַמּר הְאָרֶץ בְּעִישׁר הְּאָרֶץ הַשְּׁץ אַרְשָׁר הְאָרֶץ הַשְּׁץ אַרְבְּעִים יוֹם: במדבר יב טו 1. שְׁלֹח הְשְׁלְחוּ כּל נְשִׁיא אֲרָך בְּעִים יוֹם: במדבר יג כה 9. סְלָה בְּל אבִּירִי אֲדֹנְי בְּקְרְבִּי קְרֶא הְשִׁר הְבִּי הִישְׁרְאל אִישׁ אָחָד מִישׁר הְשִׁר הְעָבְיה הְשְׁר בְּל הְבִּירְ הָּרְא הְבִּירִי אָרְנְיִי הְּרָבְי הְרָץ הִיּבְר הְבִּי הְיִבְּנוּ הְבִּב הְרָבִי הְרָה בְּלְרְבְּי הְרָה הְיִר בְּלְרְבְּי הְרָה הְיִר הְיִר הְיִר הְיִר הִיּר הִי מִיכּה הְשָׁר הְשִׁר הְיִבְּנִי הְּוֹרְב הְרִבְּי הִישְׁר הְשִׁר הְיִי בְּתְרְבְּי הְיִבְּנוּ הְעִר הְיִי בְּתְרְבִי הְעָם הְבִּב הְרִי בְּתְרְבְּי הְבְּיִי הְעִרְה הְיִבְּב הְרִבְּי הְיִבְּעָה הְבְּבִי הְבְּעִר הְבִּב הְרִי בְּתְרְבְּי הְבְּיִי הְעִר הְבָּב הְרִי בְּיִים הְבִּב הְרְי בְּבְּיִים הְבְּבִּי הְבְּעִים יוֹם: במדבר יג כה 1. הִשְּא בְּל הְעבר הְוּיְרִי בְּתְרְבְּבְי הְבְּיִים הְּבְּב הְבְּבִי הְבְּבְּי הְבְּבִי הְבְּבְי הְבְּבְי הְבְּבְּי הְבְּבְי הְבְּבְי הְבִּירִי הְבְּבְייִים הְּבְּבִי הְבְּבִי הְבְּבְּיִים הְיִבְּב בְּתְרְבְיִים הְּבְּבְי הְבְּבְי הְבְּבְּיִים הְּבָּב הְעִירִי הְּבְּבְייִב הְיִי הְבְּבְי הְבְּבְייִים הְּבְּייִים הְבִּיי בְּבְּיִים הְיבּיב ב 1. הַיְיְבְּבְּי הְבְּרְי הְבְּיִי בְּרִי הְּבְּרְי בְּבְיִים הְּבִּירִי בְּבְּיִים הְרִי בְּרִי הְיִבְּיִים הְבִּייִים הְבִּייִים הְבִּייִים הְבְּיִים הְבִּיִייִים הְבְּבְייִים הְּבְּבְּיִים הְּבְּבִייִים הְבִייִים הְבְּבִייִים הְבְּבִייִים הְבְּבִייִים הְבְּבִייִים הְבְּיִים הְּבְּבְייִים הְבְּיִים הְבְּבִייִים הְבְּבִייִים הְבְּבִייִים הְיבְּבִייִים הְבְּבִייִים הְבְּביייִים הְבְּבִייִים הְבְּבִייִים הְבְּבִייִים הְּבְייִים הְבְּבִיים הְיְהְיּים הְבְּיִים הְיבְּבְייִים הְּבְּבִייִים הְיבְּבְּיִבְיחָים הְּבְּיבְייִים הְּבְּיִים הְּבְיבְּיִים הְיבְּיִים הְּבְיִבְּיִים הְּבְּייִים הְבְּיבְּיִים הְיבְּיִים הְיבְּיִבְיבִי הְיבְ